

πέζη ἐπ' ὀνόματί της κατατεθειμένων τεσσαράκοντα χιλιάδων δραχμῶν ἦτο ἡ προῖξ αὐτῆς.

Ὁ Παῦλος ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ προῖξ τῶν ἀδελφῶν του ἤρκει περίπου πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους του, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἱεράς εὐλαθείας εἶχε συναγάγει κατὰ μικρὸν, ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ὥστε ἐθέρει βεβήλωσιν νὰ τὰ σπαταλήσῃ — ἀνεπιστρεπτὴ φεῦ! καὶ διὰ παντός — δι' ἀπώλειαν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ· ἐξ αἰσθήματος μεγαλοφροσύνης δὲν ἤθελε νὰ συμπαρασύρῃ καὶ αὐτὰς εἰς τὸν ὄλεθρον· αὐτὸς ἔπαιε τόσον ῥισκοκινδύνως παίξας, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ...

Ἄλλὰ πρὶν προφθάσῃ νὰ εἰπῇ τι ὁ Παῦλος, πρὶν προφθάσῃ ν' ἀρνηθῇ, ἡ Ἐλένη θεῖσα τὴν χειρὰ της ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς ἀδελφῆς της καὶ σείσασα αὐτήν:

— Πήγαινε γρήγορα νὰ φέρῃς καὶ ταῖς δικάϊς σου!

Αὕτη δέ, διστάζουσα, ὡσεὶ ἐκ τῆς προσδοκηθείσης καὶ τόσον ἐγγύς τώρα εὐτυχίας ἀπαλυθείσα ἡ ψυχὴ της ἠδυνάτει νὰ σηκώσῃ τὸ βᾶρος ἐκεῖνο τῆς θυσίας, ἀλλ' ὀρμεμφύτως ὑπακούσασα εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν φωνήν, μετέβη νὰ φέρῃ καὶ τὰς ἰδικὰς της.

Ὁ δὲ Παῦλος ἄφρονος, αἰσθανόμενος ἀκράτητον ἀνάγκην νὰ κλαύσῃ, παρετήρει τὴν Ἐλένην μετὰ θαυμασμοῦ· καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀρνηθῇ· διότι ὁ ἡρωϊσμός της ἦτο ἰσχυρότερος καὶ τῆς ἀπελπισίας του καὶ τῆς ἀποφάσεώς του...

* *

Καὶ τώρα ἡ πτωχεία, ἡ στυγνὴ πτωχεία, ἡ ἔχουσα οὐχὶ ἐμπρὸς ὡς ἄστρον τὴν ἐλπίδα ἀλλ' ὀπίσω ἀφείσα αὐτήν, ἡ μαύρη πτωχεία ἡ ἐμπλεως σπαραγμοῦ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῇ ἐνεστώσῃ δυστυχίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ οἰχομένῃ εὐτυχίᾳ, ἡ ἔχουσα ἐνώπιόν της ἠνωρθωμένον τὸ ἀμείλικτον παρελθὸν μὲ τὴν ἀπαισίαν πλάστιγγα τῆς συγκρίσεως καὶ καθιστώσα εὐτελέστερον τὸ οικονομικὸν φόρεμα, πικρότερον τὸν μαῦρον ἄρτον, βαρύτερον εἰς τοὺς πόδας τὸ ἀπότριπτον ὑπόδημα, τὸ ἐκ τῆς εὐημερίας ὑπολειφθέν!

ὦ! τώρα θὰ βωβαθῇ τὸ κλειδοκύμβαλον, τὸ διὰ τῶν μελωδιῶν του ὕμνου τὴν ἄνεσιν, τὴν εὐτυχίαν τώρα θὰ πωληθῇ· ὅλα τὰ ὠραῖα ἐπιπλάτων, οἱ συμπαραστάται τῶν καλλίστων ἡμερῶν, πρὸς ἃ συνέδεσαν τόσους πόθους ἐτοιμους ἤδη νὰ ἐκπληρωθῶσι, θὰ ἐκπονηθῶσιν. Αἱ ἀδελφαὶ θὰ ἐπιστρέψουν καὶ αὐθις εἰς τὸ πενιχρὸν δωμάτιον καὶ θ' ἀρχίσουν νὰ ἐμβαλῶνουν καὶ πάλιν τὰ περιπόδιά των, ὡς τότε, ὅτε ἦσαν μικραὶ, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν. Εἴκοσιν ἔτη! εἴκοσιν ἔτη παρήλθον. Πρὸς τί; ὅπως κρημνισθῶσιν ἐκεῖ, ὅποθεν τόσον ἐποιδύνως ἀνερχήθησαν. Ἀληθῶς παρήλθον εἴκοσιν ἔτη; ἢ μήπως οὐδέποτε ἀπῆλθον τοῦ πενιχροῦ δωματίου ἐν ᾧ κατέλυσαν τὸ πρῶτον ἐλθοῦσαι εἰς Ἀθήνας, καὶ ἦτο ὄνειρον ἡ περιήγησις αὕτη πρὸς

τὴν εὐτυχίαν, ὄνειρον διακοπὴν αἰφνιδίως; Τότε λοιπὸν τί θέλουν εἰς τὰ στήθη των οἱ πόθοι ἐκεῖνοι οἱ μὴ χωροῦντες ἐν τῷ στενῷ δωματίῳ ὡς μέγα καὶ πολυτίμον σκεῦος διὰ μεγάλην οἰκίαν ἀγορασθέν; αὐτὰ τὰ ὄνειρα πόθεν τὰ φέρουσι; πόθεν ἡ ἀναπόλησις αὕτη τοῦ παραδείσου των ἂν μὴ ἀπῆλυσαν αὐτοῦ, αἱ ταλαίπωροι, αἱ ἐξόριστοι;

Τετέλεσται τετέλεσται! εἶνε ἀπαισίως ἀληθές ὅτι ὁ ἀρραβῶν τῆς μεγάλης ἀδελφῆς θὰ διαλυθῇ, διότι ὁ μέλλων τῆς σύζυγος ἐννοεῖ μετὰ τῶν σαράντα χιλιάδων της νὰ τὴν συζευχθῇ, εἶνε ἀπαισίως ἀληθές ὅτι ἡ μικροτέρα θὰ καταπνίξῃ ἐντός της ὡς ἄχρηστον τοῦ λοιποῦ πάντα πόθον.

Ἐν ᾧ δὲ συλλέγουσι τὰ ἐπιπλα πρὸς μετοικησὶν κρούεται ἡ θύρα.

— Ὁ κύριος Παῦλος! λέγει ἡ ὑπηρετρία, ἢ ἀποπέμψουσιν ἀπὸ αὔριον.

Ἀναβαίνει ὁ Παῦλος.

— Αἶ, λοιπὸν; τὸν ἐρωτᾷ ἡ Ἐλένη.

— Ταῖς ἐπλήρωσα!...

Ἡ ἀδελφὴ της καὶ ἡ μήτηρ πολλάκις ἔως τώρα ἐθρήνησαν. Ἡ Ἐλένη οὔτε δάκρυ ἔχυσεν ἀλλ' ἡ θυσία ἐξετελέσθη πλέον· δὲν ὑπάρχει πλέον ἀνάγκη καρτερίας ὡσεὶ ἐξαντληθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς τόσης ἐντάσεως τῆς γενναϊότητός της, ἐξέρχεται καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον καταπίπτει ἐπὶ ἀνακλιντροῦ τινοῦ καὶ λυεταὶ εἰς δάκρυα.

Καὶ κλαίει, κλαίει, κλαίει, νάρκη δέ τις καταλαμβάνει αὐτήν, καὶ νομίζει τότε ὅτι εὐρίσκει κατακρημνισμένην εἰς τὸν βυθὸν ἐνὸς βαράθρου φωνὴ δὲν ἀκούεται· οὐδεμίαν χεῖρ φθάνει μέχρι αὐτῆς· ἐκτάδην δὲ κατακειμένη ὑφὸ τὴν κεφαλὴν τῆς πρὸς τὰ ἑπάνω, ὅπου διαφαίνεται ὁ οὐρανὸς καὶ λάμπει ὁ ἥλιος καὶ περυγίζουσι πτηνά, καὶ τῇ φαίνεται ὅτι βλέπει περιπτωμένην τὴν ὠραίαν ξανθογένειον μορφήν μὲ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς, περιπτωμένην περὶ τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου καὶ εἶτα φεύγουσαν, φεύγουσαν διὰ παντός...

10 Μαῖου

A. Π. Κουρτίδης.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΜΗΝΕΣ

Μαῖος

Μὰ τὴν ἀλήθειαν δυσκόλως θ' ἀνεγνώριζέ τις τὸν ἀνθοστεφῆ τῶν ποιητῶν Μαῖον, τὸ εὐνοούμενον παιδί τοῦ χρόνου, τὸ προικισθὲν κατὰ τὴν γέννησίν του κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του μὲ τόσα δῶρα δρόσου καὶ ἀνθέων καὶ ἀνεφελου οὐρανοῦ καὶ ἠπίου ἡλίου καὶ μελιχίων πνοῶν, ἐν τῷ κοινοτροφῶδε καὶ ἐξ ὑπαμοιβῆς καυστικῆ καὶ διαψύχρῳ μηνί, ἔν διήλθομεν. Ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ὀνομάζεται Ἰούλιος, ὡς εἶχε πολλὰ τὰ κοινὰ διὰ νὰ νομισθῇ ὡς ὁ ἰδιότροπος Σεπτέμβριος.

Ἀπὸ τῆς πρώτης του ἐσπέρας, τῆς φαιδρᾶς

Πρωτομαγιάς, καθ' ἣν ἐν ἐπισήμῳ ἑορτῇ ἀποτίνομεν εἰς εὐθυμίαν τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τὴν ἄνοιξιν, ἣτις μᾶς ἀποσπᾷ τῶν ψυχρῶν κόλπων τοῦ χειμῶνος καὶ μᾶς ἀνακουφίζει λιχνίζουσα ἐντὸς τῶν δροσερῶν ἀγκαλιῶν τῆς προτοῦ μᾶς παραλάβῃ τὸ ἀνηλεὲς θέρος, ἔδειξεν ἀνάρμοστον κατῆφειαν χαϊδευμένου βρέφους σκυθρωπάζοντος αἴφνης ἄνευ λόγου, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ παίξῃ πάλιν εἰς τὸ ἐορτάζον ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸ ἄχαρι παιγνίδιον, ὅπερ πρὸ τριετίας νομίζω ἐφεῦρε, δι' ἀπροσδοκῆτου ψύχους καὶ βροχῆς φυγαδεύσας ἀπὸ τῶν ἐξοχικῶν κήπων καὶ πανηγύρεων τοὺς ἐξεληθόντας πρὸς ὑποδοχὴν του καὶ γελοιοποιήσας τὰς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐσπέρας στοιχειοθετημέναι ἀνήγγελλον καλῆ πρὸς αὐτὸν πίστει τὴν ἑορτὴν του ὡς τελεσθεῖσαν ὑπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας. Εὐτυχῶς ὁμως ἐφέτος ἐγκαίρως κατέστειλε τὴν ἰδιοτροπίαν του ταύτην καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔσχε τὰς αὐτὰς καὶ τότε τραγικὰς συνεπειάς, ἡ δὲ εἰσοδὸς του ἐπανηγυρίσθη ἐν πανδήμῳ κινήσει καὶ θορύβῳ. Ἀλλὰ δὲν διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ἀβρότητα ταύτην καὶ αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἤλθον καὶ παρῆλθον μερισθεῖσαι ἐξίσου μεταξὺ ἀνέμων καὶ καυσῶνων καὶ νεφῶν, τὰ ὅποια ἐξέσπασαν κάποτε καὶ εἰς παροδικὴν βροχὴν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥητὸν τοῦ λαοῦ, καθ' ὃ εἰς τὸν ἀφωρισμένον τόπον ἔβρεχε τὸν Μάιον. Τοιοῦτος δὲ τόπος ἀφωρισμένος καὶ καταδικασμένος δι' ἄγνωστα ἀμαρτήματα φαίνονται αἱ Ἀθηναῖαι μας, ἀφοῦ ἐκτὸς τῆς καιρικῆς ἀστασίας, δὲν δύνανται ν' ἀπαλλαχθοῦν ποτὲ οὔτε τοῦ πατροπαραδότου κονιορτοῦ, οὔτε τῆς αἰωνίας ἀνατροπῆς καὶ ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν, οὔτε τῶν ἀτελειῶτων ὑπονόμων, οὔτε τῶν βρωμερῶν οὐρητηρίων, οὔτε τῶν πλημμυρούτων τοὺς δρόμους ἐπαιτῶν, οὔτε τῶν κακῶν δημοτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων.

* * *

Πρὸς τὴν πεζότητα τοῦ Μαΐου ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ καιροῦ ἀνημιλλᾶτο καὶ ἡ πεζότης τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς. Ἐκτὸς τῆς εἰς Θεσσαλίαν περιουσίας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἣτις τροχίσασα ἐκεῖ εἰς προσφωνήσεις τὰς γλώσσας τῶν διδασκάλων καὶ τῶν δημάρχων ἔδωκε τροφήν τινα καὶ ἐδῶ εἰς τὰς συζητήσεις καὶ τὴν δημοσιογραφίαν ἀναγκαζομένην κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους ἐκ βουλημίας ὕλης νάναμασσά διηνεκῶς τὰς περὶ τῶν ἀποικιακῶν πολέμων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας εἰδήσεις τῶν ξένων φύλλων, καὶ τοῦ σκανδαλώδους χρηματιστικοῦ ἐπεισοδίου ἐπὶ τῇ διὰ τῆς εἰς χεῖρας ὀλίγων συγκεντρώσεως τῶν μετοχῶν τοῦ Λαυρίου ἐπελθοῦση ὑπερτιμήσει αὐτῶν, ἣτις πολλὰς πάλιν συμπαρέσυρεν εἰς τὴν ἀφάνειαν περιουσίας καὶ ὑπολήψεις, οὐδὲν ἄλλο γεγονός δημοτικῶν ἢ κοινωνικῶν συνέβη ἄξιον ἀνα-

γραφῆς εἰς τὸ σημειωματάριον χρονογράφου. Ἡ πολιτικὴ, συνδεομένη πλέον ἀναποσπαστως παρ' ἡμῖν μετὰ τῆς παρουσίας τῆς Βουλῆς πάσχει ἤδη *θερινὴν τάρκην*, ἀδρανῆς καὶ ἀδιάφορος ἀπομένουσα μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὅτε μέλλει πάλιν νὰ ἐξυπνήσῃ ἀγρία καὶ παντοδύναμος. Ἡ φιλολογία, μὰ τὸν Θεόν, δὲν ἤξεύρω κατὰ ποίαν ὥραν τοῦ ἔτους δὲν κοιμάται, διὰ νὰ εἶνε τὸρα ἐξυπνος καὶ δρώσα.

Μόνῃ ἡ κοινωνικὴ κίνησις, ἣτις ἐκδηλοῦται τὸν χειμῶνα εἰς χοροὺς καὶ ἐσπερίδας καὶ κατὰ τὸ θέρος εἰς περιπάτους καὶ δημόσια θεάματα, θὰ ἠδύνατό νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ μὴ καταστῇ ἡ ἐπιθεώρησις αὐτῆς ξηρὰ ὡς ἀρχαῖον συναξάριον, πινακίον δικαστηρίου ἢ ἄρθρον πολιτικῆς ἐφημερίδος. Ἀλλ' ὁ ἀτάσθαλος Μάιος τοῦ καιροῦ ἐπέδρασεν ἐπιβλαβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ θεαματικοῦ Μαΐου. Κατὰ τὸν μῆνα τούτου τὸν ὠρισμένον ὡς ἐναρκτήριον τῶν παρὰ τὸν Ἰλισσὸν καὶ τὸ Φάληρον νυκτερινῶν διασκεδάσεων οὐδεὶς θιάσος ἐτόλμησε νὰ πῆξῃ τὴν σκηνὴν του εἰς κανὲν τῶν ὑπαίθριων θεάτρων, ἐκτὸς τῶν γερμανίδων αἰδῶν καὶ τῶν δημοτικῶν *καλλιγασῶν*, τῶν ὁποίων αἱ ὠρυγαὶ προσελκύουν πολὺ ὀλίγους γενναίους, ἔχοντας εἰκάνως ὠχυρωμένον τὸ ἀκουστικὸν τύμπανον κατὰ πάσης προσβολῆς πρὸς τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα θεάματα τοῦ Μαΐου κατὰ παράδοξον ἀναστροφὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ χειμερινά. Τὸ παλαιὸν θέατρον, ὅπερ ὑψοῦται πάντοτε ἐκεῖ ὀλίγον κατωτέρω τοῦ Βαρβακείου, *ἀδιάκλητη φοβέρα* κατὰ τῶν τολμῶντων νὰ εἰσέρχονται εἰς αὐτό, ἐφιλοξένησε χαρίεσσας δυάδα διαβατικῶν πτηνῶν τῆς σκηνῆς, τὸ ζεῦγος τῶν γάλλων ἠθοποιῶν συζύγων Deschamps, οἵτινες συνεκάλεσαν εἰς δύο-τρῆς φαιδράς καὶ καλλιτεχνικωτάτας ἐσπερίδας τὸ διψῶν ἀπὸ πολλοῦ γαλλικὸν θέατρον ἀθηναϊκὸν κοινόν. Ἐν μίᾳ δὲ τῶν ἐσπερίδων τούτων ἐπεφάνη εἰς τὰ ὄμματα τῶν θεατῶν μὲ μεγαλοπρέπειαν γηραιοῦ στρατιώτου τῆς σκηνῆς καὶ οἰκειότητα ἀρχαίου γνωρίμου καὶ ὁ Λαβέρν, ὁ διάσημος ἐκεῖνος ἄλλοτε Λαβέρν, φάσμα ἄλλου καιροῦ, ἀνάμνησις παρωχημένης ἐποχῆς, τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐν Ἀθήναις ἐποχῆς τοῦ vaudeville, οὗτινος ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων εἰσηγητῶν, πολλὰ ὑποστάς καὶ διαπράξας καὶ κερδίσας καὶ ζημιωθείς. * *

Εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς ταύτης καταστάσεως ἀνέλαβε νάνεγειρῇ ἐπὶ τῶν τεραστίων αὐτοῦ ὤμων τὸν Μάιον τῶν θεαμάτων ὁ γιγάντειος Παναγῆς διὰ τῆς ἀρίξεώς του εἰς Ἀθήνας, ἐτοίμους ἤδη ἐκ τῆς παγκοσμίου φήμης του νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν ἀναλόγως. Καὶ παρέστη ὁ Ἡρακλῆς πρὸ τοῦ κοινῦ καὶ ἐξεπυρσοκρότησε συμφῶνως πρὸς τὸ πρόγραμμα διὰ τῶν κανονίων του καὶ ἐπαίξε τὰς σιδηρὰς βάρδους του ὡς

εἶδος μπάστούνιοι καὶ τὰς σφαίρας του ὡς εἶδος πορτοκάλιοι καὶ τὸ κοινὸν ἐξεμάνη καὶ τὸν ἔχειροκρότησε καὶ τὸν ἐθαύμασε καὶ τὸν ἐπολιόρησεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου κατέλυσε, τὸσον ὥστε ὁ φοβερὸς ἀνὴρ θὰ ἐσκέοθη ἴσως ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τοὺς χαλυβδίνους αὐτοῦ γρόνθους διὰ νὰποφύγῃ τὰς μέχρι φορτικότητος ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὡς νὰ ἐπερίμεναν δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν ὄψησιν ὁ ἐκ Κούταλης γίγας καὶ τὰ λοιπὰ θεάματα ἤρχισαν ἀναγγελλόμενα ἀλλεπαλλήλως, ἐδημοσίευσεν τὸ δραματολόγιόν του ὁ ἑλληνικὸς θιάσος *Mégarδρος*, καταφθάνει τὸ γαλλικὸν τοῦ Φαλήρου, ἐπανῆλθονοὶ σύζυγοι *Déschamps* ἐπνηυξημένοι καὶ τελειοποιημένοι καὶ ἔγεινεν εἰς τὸ Γουδι ἢ ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Βασιλέως ἐπιθεώρησις τοῦ ἐν Ἀττικῇ στρατοῦ εἰς τὰ δημόσια θεάματα καταλεγομένη καὶ αὐτὴ ἀφοῦ ἐπαναλαμβάνεται τόσῳ συχνά. Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Μαΐου προσπαθοῦν πάσῃ δυνάμει νὰ ἐξιλεώσουν τὰς πρώτας.

Καὶ ἤρχισεν οὕτω τὸ ἀθηναϊκὸν θέρος, μὲ τὴν πλῆξιν τῶν ἡμερῶν του καὶ τὴν μαγειρίαν τῶν νυκτῶν του, μὲ τὸν κοιλιακὸν τύπον του καὶ τὰ παγωτὰ τῶν ἐξοχικῶν καφενειῶν, μὲ τὸ Φάληρον καὶ τοὺς πυρετούς του, μὲ τὰ θύματα τῶν ἐπιδημιῶν καὶ τὰ θύματα τῶν ἐθνικῶν δραμάτων τῶν ἑλληνικῶν θιάσων, μὲ τὴν ποιητικὴν λάμψιν τῆς πανσελήνου καὶ τὴν ὀφθαλμοδόρον σκόριν του, μὲ τοὺς *τενόρους* τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος καὶ τοὺς βατράχους τοῦ Ἰλισσοῦ. Τὸ θέρος ἤρχισε. Ζήτω ὁ χειμῶν!

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΝΔΡΟΣ

Καταπληκτικὸν παράδειγμα δραστηριότητος καὶ ἐπιχειρητικῶν πνεύματος παρέχει ἡμῖν ὁ βίος τοῦ Ναπολέοντος Α'. Ἄν καὶ ἔχων πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τοὺς ἀρίστους ἀνδρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων του, ἐν τούτοις οὐδόλως ἐνεπιστεῦετο τὰς σπουδαιοτάτας ὑποθέσεις, ἐξ ὧν μεγάλα ἀποτελέσματα ἐξηρτῶντο, εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοῦ· τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ἀριδῆλως ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας του καὶ κυρίως τοῦ δεκάτου πέμπτου τόμου, ὅστις περιέχει τὰς ἐπιστολάς, διαταγὰς καὶ ἔγγραφα, ὅσα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος ἐν τῇ μικρᾷ ἐπαύλει τοῦ Φίγκενσταϊν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Πολωνίας ἐν ἔτει 1807 ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἐϋλώ. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἦτο τότε κατεσκηνωμένος πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ἔχων ἀντικρὺ τοὺς Ρώσους, ἐπὶ δεξιῶν

τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ὀπίσω τοὺς ἠττηθέντας Πρώσους· ἐκτεταμένη γραμμὴ συγκοινωνίας ἔπρεπε νὰ διαφυλαττήται μέχρι Γαλλίας διὰ μέσου ἐχθρικῶν χωρῶν· ἀλλὰ τοιαύτη πρόνοια περὶ τούτου ἐλήφθη, ὥστε οὐδέποτε ἀπωλέσθη φακελλὸς τις τοῦ Ναπολέοντος. Αἱ κινήσεις τῶν στρατευμάτων, αἱ ἐκ Γαλλίας, Ἰσπανίας, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας ἐρχόμεναι ἐπικουραί, ἢ ἀνοιξίς διωρῶν καὶ ἢ κατασκευὴ ὁδῶν πρὸς μετακόμισιν τῶν προϊόντων τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Πρωσσίας εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα διοργανίζοντο, μέχρις ἐσχάτων λεπτομερειῶν, ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Βλέπομεν αὐτὸν δηλοῦντα εἰς ποῖον μέρος ὑπῆρχον ἵπποι, παραγγέλλοντα ἐφίππια καὶ ὑποδήματα τῶν στρατιωτῶν καὶ ὀρίζοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν μερίδων ἄρτου, παξιμαχίου καὶ οἰνοπνευμάτων, ὅσαι ἦσαν ἀναγκαῖαι εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὅσαι ἐμελλον νὰ μειώσιν εἰς τὰς ἀποθήκας. Συγχρόνως ἐστελλεν εἰς Παρισίους σχέδια πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ Γαλλικοῦ Σχολείου καὶ τροπολογίας τοῦ συστήματος τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπηγόρευεν ἄρθρα διὰ τὸν *Μηνύτορα*, ἐπεθεώρει τοὺς προϋπολογισμοὺς, ἐδίδε διαταγὰς εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας διὰ ἐπισκευὰς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μαγδαληνῆς, ἀπέτεινε σαρκασμοὺς πρὸς τὴν Κυρίαν Στάελ, καθησύχαζεν ἔριδα εἰς τὸ Μέγα Θέατρον τῶν Παρισίων, εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Σάχη τῆς Περσίας, καὶ ἐνῶ τὸ σῶμά του ἐν Φίγκενσταϊν διέτριβεν, ὁ νοῦς του εἰργάζετο εἰς χίλια διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Δι' ἐπιστολῆς ἐρωτᾷ τὸν Νεύ ἐὰν ἔλαβε τὰ σταλέντα ὄπλα, εἰς τὸν πρίγκιπα Ἰερώνυμον παραγγέλλει ἐνδύματα διὰ τὰ ἐν Βυρτεμβέργῃ τάγματα, βιάζει τὸν Καμπασερές νὰ στείλῃ διπλῆν προμήθειαν σίτου. «Τὰ ἐὰν καὶ ἀλλὰ, γράφει, εἶνε παράκαιρα, πρέπει νὰ γείνη τὸ αἰτούμενον καὶ πρὸ πάντων νὰ γείνη ταχέως». Πληροφορεῖ τὸν Δαρῦ ὅτι ὁ στρατὸς χρειάζεται ὑποκάμισα καὶ ὅτι δὲν ἔρχονται· ἐρωτᾷ τὸν Μασσέναν ἐὰν ἐπληρώθη ἡ προμήθεια ἄρτου. Εἰς ἄλλον γράφει «Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι σπάθας· στείλε ἀξιωματικὸν ὅπως λάβῃ τοιαύτας εἰς Πόζεν· δέονται δὲ καὶ περικεφαλαίων, παραγγεῖλέτας εἰς Ἐπλιγκ.... Οὐδὲν κατορθοῦται διὰ τῆς ὀνηρίας.» Τοιοῦτοτρόπως περὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἐμερίμνα καὶ ἐξήγειρε τὴν δραστηριότητα πάντων. Καίτοι εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν διατελῶν, διατρέχων ἐνίοτε ἐφιππος τριακόντα ἢ τεσσαράκοντα λεύγας τὴν ἡμέραν, καθ' ἐκάστην ἔχων ὑποδοχὰς καὶ ἐπιθεωρήσεις στρατοῦ, ὁ αυτοκράτωρ οὐδέποτε ἠμέλησεν ὑπόθεσιν τινα· ἐθυσίαζε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νυκτὸς ὅπως διευθύνῃ τὸ ἀπέραντον Κράτος, οὐτινος ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ὁ ἄξων.